

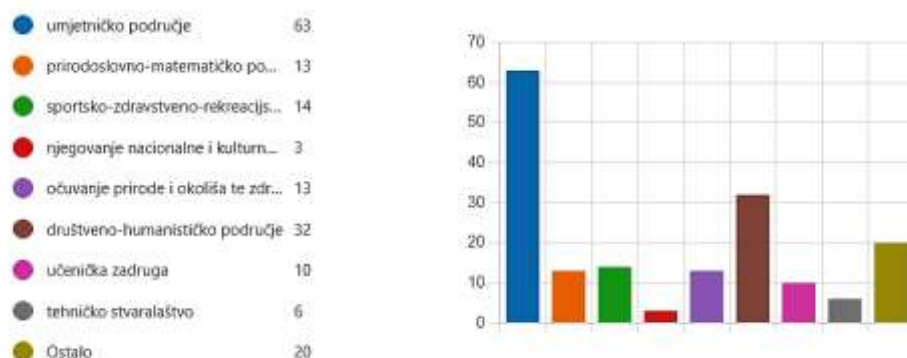
Izvanastavne aktivnosti u Zagrebačkoj županiji

U svrhu prikupljanja podataka o izvanastavnim aktivnostima koje se provode u školama Zagrebačke županije, kao i o podacima o voditeljima izvanastavnih aktivnosti, tijekom školske godine 2021./2022. proveden je anketni upitnik. Upitnik se sastojao od 7 pitanja. Dio pitanja bio je povezan uz podatke o voditeljima izvanastavnih aktivnosti (ime, prezime, radno mjesto, kontakt) te se oni neće prikazati u ovoj analizi. Za popunjavanje anketnog upitnika u prosjeku je bilo potrebno 2 minute. Anketni upitnik ispunilo je 174 voditelja izvanastavnih aktivnosti. Cilj istraživanja bio je utvrditi područja i sadržaje kojima se bave izvanastavne aktivnosti u školama Zagrebačke županije.

Izvanastavne aktivnosti integrirani su dio odgojno-obrazovnog rada škola te doprinose ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda. Školske ustanove organiziraju posebne izvanastavne aktivnosti „radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika, a planiraju se školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi.”¹ S obzirom na raznolikost interesa i potreba učenika, izvanastavne aktivnosti uključuju brojna područja: umjetničko područje, prirodoslovno-matematičko područje, sportsko-zdravstveno-rekreacijsko područje, njegovanje nacionalne i kulturne baštine, očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života, društveno-humanističke projekte i radionice, učeničko zadrugarstvo i tehničko stvaralaštvo.

U Zagrebačkoj županiji djeluje 50 osnovnih škola, 16 srednjih škola i 2 centra za odgoj i obrazovanje. Izvanastavne aktivnosti uglavnom provode učitelji/nastavnici (95 %). Dio izvanastavnih aktivnosti provode stručni suradnici (4,5 %) – edukacijski rehabilitatori, defektolozi, knjižničari.

Tablica 1. Područje djelovanja izvanastavne aktivnosti

Prema podacima prikupljenim u anketnom upitniku najveći dio izvanastavnih aktivnosti pripada umjetničkom području (36 %) i društveno-humanističkom području (18 %).

Umjetničko područje pokriva čitavu lepezu različitih aktivnosti, obuhvaća likovne, literarne, dramske, lutkarske, recitatorske, filmske, fotografske, radijske, plesne i glazbene

¹ Zakon o odgoju i obrazovanju. Narodne novine. 87/08 - 64/20. Članak 35.

skupine (školski zborovi i školski bendovi). Dio izvannastavnih aktivnosti u svojem nazivu imaju riječi *kreativan* što jasno implicira na kreativno stvaralaštvo i razvoj umjetničkih potencijala (Kreativna skupina, Mali kreativci, Kreativna eko stvaralonica, Kreativno-projektne radionice, Mladi kreativni poduzetnici...).

U odnosu na prošla vremena povećao se broj filmskih, fotografskih, radijskih i sličnih skupina. Nove generacije odrastaju uz čudesan svijet interneta, na njihove živote utječu YouTuberi i *influenceri*. Navikle su na suvremene tehnološke naprave, a fotografije i videozapisi na društvenim mrežama postali su sastavan dio njihova života. Stoga ne čudi što je i zanimanje za takve načine osobnog izražavanja porastao. Treba napomenuti i da je u današnje vrijeme oprema potrebna za rad određenih izvannastavnih aktivnosti dostupnija. Nekada nije bilo moguće ni snimati ni montirati bez odgovarajuće opreme (kamere, mikrofona, računalnih programa...), no danas je situacija ipak drukčija. Snimati se može i osobnim mobitelima, a na mreži je moguće pronaći brojne (besplatne) aplikacije uz pomoć kojih je moguće realizirati raznovrsne ideje.

Društveno-humanističko područje promiče prihvaćanje kulturnih različitosti s ciljem razvoja učenika u demokratski osviještena građanina. Uči se i poučava od prvoga razreda osnovne škole, a sadržaji se u školama Zagrebačke županije, osim u redovnoj nastavi, ostvaruju i u izvannastavnim aktivnostima kao što su Mladi povjesničari, Povijesna grupa, Mladi geografi, Debatni klub, Volonterski klub, Biblijska skupina, Misijska grupa, Vjeronaučna skupina. Razvijanje kritičkog mišljenja, medijske pismenosti, rješavanja problema, komunikacijskih vještina samo je dio ishoda koji se ostvaruju u aktivnostima društveno-humanističkog područja. Navedeni ishodi ostvaruju se i u radu novinarskih i medijskih skupina, a moguće ih je pronaći, u manjoj ili većoj mjeri, i u kurikulumima izvannastavnih aktivnosti svih ostalih područja.

Sport i sportske aktivnosti oduvijek su zauzimale značajno mjesto u radu škole i životima učenika. Sportski susreti, gostovanja, turniri i natjecanja dodatna su motivacija ne samo za uključenje, nego i za daljnji rad i trud učenika. Ponekad je teško osigurati adekvatne uvjete za kvalitetan rad i pripremu što zbog većeg broja učenika uključenih u aktivnosti, osobito onih koje su same po sebi timske (nogomet, rukomet, odbojka...); što zbog neadekvatnih prostornih uvjeta. Ipak, interes učenika za sport s godinama ne jenjava, što je vidi i po broju izvannastavnih aktivnosti (8 %) i po raznolikosti sportova koje nude (nogomet, rukomet, odbojka, badminton, stolni tenis, atletika, sportska gimnastika...).

Prirodoslovno-matematičko područje (7 %) u školama Zagrebačke županije poučava se u izvannastavnim aktivnostima: GLOBE skupina, Mladi kemičari, Mladi biolozi, Mladi ekolozi, Mali istraživači, Mali znanstvenici, Mali prirodoslovci, Matematika za 5, Zabavna matematika, Digitalci. Tehničkom stvaralaštvu (6 %) posvećeni su Mladi automehaničari, Mladi robotičari, Kreativna radionica, Paketno modelarstvo, Mladi tehničari. U današnje vrijeme podjela na prirodoslovno-matematičko područje i tehničko stvaralaštvo ponekad nije moguća jer se navedenim područjima pristupa interdisciplinarno te se ubrajaju u STEM područje. STEM područje obuhvaća učenje četiriju disciplina – prirodne znanosti, informatike, inženjerstva i matematike, a sadržaje poučavanja STEM područja pronalazimo u nastavnim predmetima Matematike, Fizike, Kemije, Informatike i Tehničke kulture, kao i kurikulumima međupredmetnih tema Informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), Poduzetništvo, Građanski odgoj i obrazovanje. Popularizacija znanosti i primjena inovativnih

metoda učenja doprinijela je povećanom interesu učenika za razvijanje STEM vještina. STEM aktivnosti promiču praktičnu znanost i razvijaju znanstveno-istraživačku kreativnost. U budućnosti se očekuje povećanje broja izvannastavnih aktivnosti iz područja STEM-a. Rad ovih skupina često ovisi o infrastrukturi i samoj opremljenosti škole za izvođenje STEM aktivnosti.

Očuvanje prirode i okoliša te zdravog načina života (7 %) u školama Zagrebačke županije promiče nekoliko eko skupina (Eko skupina, Mladi ekolozi, Ekološka skupina), Prijatelji prirode, Mali planinari i izvannastavne aktivnosti čija se područja rada saznaju iz njihovih naziva – Školski vrt, Ljekovito i jestivo bilje, Domaćinstvo, Reciklažna umjetnost, Projektna skupina. Osnovni ciljevi ovih aktivnosti su razvijanje ekološke svijesti te stjecanje novih znanja o zaštiti okoliša i održivog razvoja, a ishode je moguće pronaći i u kurikulumima međupredmetnih tema (Održivi razvoj, Poduzetništvo, Građanski odgoj i obrazovanje).

Učeničke zadruge izdvojeno su područje izvannastavnih aktivnosti jer njihov rad, organiziram u sekcijama, obuhvaća različita područja – umjetničko područje, njegovanje nacionalne i kulturne baštine, očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života. U zadrugama se stječu radne navike, uči o proizvodnom procesu i plasiranju proizvoda te razvija poduzetnički duh. Učeničke zadruge doprinose postizanju odgojno-obrazovnih i društveno-gospodarskih ciljeva škole jer omogućuju primjenu stečenih znanja. Anketni upitnik ne daje stvarnu sliku zastupljenosti zadruga u školama, na području Zagrebačke županije djeluje gotovo 40 učeničkih zadruga.

Najmanji postotak pripada području njegovanja nacionalne i kulturne baštine, samo 1,7 %. U tome području nalazimo Čuvare tradicije, Čuvare narodnog blaga i Eko etno skupinu. Njegovanje nacionalne i kulturne baštine kao glavno područje svojega djelovanja navodi i jedna Lutkarska skupina i jedna Vjeronaučna skupina. Na temelju prikupljenih podataka očito je smanjenje broja folklornih skupina. Među ispitanicima se nije našao nijedan voditelj izvannastavne aktivnosti čiji je sadržaj poučavanja isključivo folklor. Ne treba brzati sa zaključkom da se folklornim nasljeđem ne bavi ni jedna škola u Zagrebačkoj županiji. Treba imati na umu nekoliko činjenica – anketni upitnik nisu ispunili svi voditelji, folklor se kao dio sadržaja i dalje poučava u plesnim skupinama, mnoge učeničke zadruge svojim aktivnostima pridonose očuvanju identiteta kulturnog nasljeđa i kulturne baštine svojeg kraja, folklornom su nasljeđu i očuvanju kulturne baštine posvećene i izvanškolske aktivnosti, u lokalnim zajednicama djeluju kulturno-umjetnička društva čija je primarna zadaća čuvanje i njegovanje tradicijskih plesova, pjesama i običaja.

Zanimljivo je da je čak 20 ispitanika svoju aktivnost svrstalo pod ostalo (11 %). Uglavnom je riječ o aktivnostima koje obuhvaćaju više područje, npr. umjetničko, društveno-humanističko i prirodoslovno-matematičko područje; očuvanje prirode u kombinaciji njegovanja kulturne baštine u učeničkoj zadruzi; umjetničko područje, stvaralaštvo, poduzetništvo, održivi razvoj i dio učeničke zadruge. Pojedine aktivnosti same po sebi podrazumijevaju multidisciplinarn pristup i korelaciju više područje, kao što je npr. rad s potencijalno darovitim učenicima, informacijska i komunikacijska tehnologija i njena multidisciplinarna primjena, stvaralaštvo učenika povezano s aktivnostima eTwinning projekata i slično.

Tablica 2. Popis izvannastavnih aktivnosti u školama Zagrebačke županije u 2021./2022. godini

<ul style="list-style-type: none"> • Sportska skupina (2) • Školsko sportsko društvo (2) • Mali sportaši • ŠŠD Sportske aktivnosti: nogomet, atletika i badminton • Atletika (2) • Odbojka (4) • Stolni tenis (2) • Rukomet • Badminton • Nogomet • Sportska gimnastika • Ples • Plesna skupina • Ritmika skupina • Glazbeno-scenska skupina • Pjevam, sviram, plešem • Pjevački zbor (9) • Mali zbor • Pjevački zbor i bend • Školski bend • Školski orkestar • Slušaonica • Dramska skupina (13) • Lutkarska skupina (3) • Dramsko-recitatorska grupa (4) • Literarno-recitatorska • Literarno-novinarska i scenska sekcija • Literarna skupina (4) • Pričoljupci • Čitaonica pričaonica • Pričaonica • Čitamo i stvaramo • Moja prva knjiga • Naša mala knjižnica • Zajedno do uspjeha – hrvatski jezik • Novinarska grupa (6) • Mali reporteri • Medijska skupina (3) • Digitalna i medijska pismenost • Fotografiska skupina (2) • Fotografsko-filmska grupa • Filmoljupci • Filmska i radijska skupina • Likovna grupa (13) • Keramičarska skupina (3) • Kreativna skupina (6) • Mali kreativci (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kreativna eko stvaraonica • Reciklažna umjetnost • Kreativno-projektne radionice • Mladi kreativni poduzetnici • Učenička zadruga (4) • Čuvari tradicije • Zajedno do uspjeha – Mladi geografi • Mali planinari • Eko skupina (3) • Mali ekolozi (3) • Eko dizajneri • Eko etno skupina • Mali prirodoslovci • Prijatelji prirode • Ljekovito i jestivo bilje • Školski vrt • Radionica za izradu prirodne kozmetike • GLOBE skupina • Mladi povjesničari • Povijesna grupa • Mladi biolozi • Mladi kemičari • Mladi tehničari • Mali znanstvenici (2) • Mali istraživači • Programeri • Robotika (4) • Digitalci • Mali WEB dizajneri • Matematika za 5 • Zabavna matematika • Mali Nijemci • Veliki Nijemci • Kreative Deutsche • Sekcija za poticanje višejezičnosti • Biblijska skupina • Misijska grupa • Vjeronaučna skupina (2) • Mali ministranti • Vrijedne ručice • Vrijedne ruke • Domaćinstvo (3) • Prva pomoć • Prometna grupa • Mladi automehaničari • Raketno modelarstvo • Volonterski klub (2) • Debatni klub (2)
--	---

Izvannastavne aktivnosti integrirani su dio odgojno-obrazovne strukture osnovnih i srednjih škola, kao i učeničkih domova, te pružaju organizirano provođenje slobodnog vremena. Omogućuju individualni razvoj učenika i organiziraju se na temelju slobodnog izbora učenika. Različite aktivnosti u školama Zagrebačke županije ukazuju na različite potrebe i interese učenika. Današnje generacije odrastaju u vremenu ubrzane digitalizacije, aktivno koriste internet od najmlađe dobi te su navikle na suvremene tehnološke naprave. Porast interesa kod učenika bilježe Filmske skupine, Novinarske skupine, Školski bendovi, aktivnosti iz STEM područja, čiji rad često ovisi o opremljenosti škola. Izvannastavne aktivnosti zanimljive su učenicima jer nude slobodu izbora, dinamičan rad i ugodno radno ozračje. Pri osmišljavanju aktivnosti polazi se od interesa učenika, njihovih stavova i želja te ih se dodatno motivira na rad interdisciplinarnim pristupom i inovativnim metodama poučavanja. Izvannastavne aktivnosti važan su dio odgojno-obrazovnog rada škole, a njihovo provođenje donosi višestruke koristi učenicima, učiteljima, školskoj i široj zajednici.

Martina Tunuković

voditeljica Županijskog stručnog vijeća za izvannastavne aktivnosti Zagrebačke županije
Osnovna škola „Ljubo Babić”, Jastrebarsko